

Q&A Besmettingen SARS-CoV-2 bij nertsen

Update 9 augustus 2020

Situatie besmette bedrijven

Op hoeveel bedrijven is het virus aangetroffen?

Het virus is aangetroffen op 29 nertsbedrijven in Noord-Brabant en Limburg: 10 in Gemert-Bakel, 9 in Sint Anthonis, 4 in Venray, 2 in Laarbeek, 1 in Deurne, 1 in Uden, 1 in Nederweert en 1 in Boxmeer. Tot 9 juni werd gesproken over besmette bedrijven en besmette locaties. Sommige bedrijven hebben meerdere locaties. Om onduidelijkheid te voorkomen, wordt vanaf 9 juni alleen gesproken over besmette bedrijven. Elke locatie wordt als een apart bedrijf beschouwd.

Hoe zijn de nertsen besmet geraakt?

Dat wordt momenteel nader onderzocht. De meest waarschijnlijke besmettingsroute is van mens op dier. Op een aantal bedrijven werkten personen die COVID-19 verschijnselen hadden. Bij andere bedrijven is nog niet duidelijk hoe de infectie heeft plaatsgevonden. En in sommige gevallen is de bron niet meer te achterhalen. Naast het standaardonderzoek van de NVWA en GGD doet de Faculteit Diergeneeskunde op verzoek van het ministerie van LNV uitgebreid onderzoek naar de mogelijke besmettingsroutes.

Er gelden voorzorgsmaatregelen voor nertsbedrijven. Hoe kunnen er dan toch nieuwe besmettingen worden gevonden?

Deskundigen geven aan dat de nertsen waarschijnlijk besmet zijn door medewerkers. Afgelopen tijd hebben medewerkers intensief contact gehad met de nertsen, omdat de pups gespeend (weggehaald bij de moeder) en gevaccineerd moesten worden. Omdat medewerkers pas sinds 10 juli verplicht zijn om mondkapjes en gezichtsschermen te dragen, is er een kans geweest dat zij de nertsen tijdens deze werkzaamheden besmet hebben met het virus.

Het spenen en vaccineren is nu zo goed als afgerond. Het kan zijn dat er tot half augustus nog besmettingen aan het licht komen die tijdens deze werkzaamheden zijn opgetreden. Maar de verwachting is dat het aantal besmettingen daarna terugloopt. Als na half augustus nog steeds nieuwe besmettingen worden gevonden, zullen de ministers van VWS en LNV het Outbreak Management Team Zoönosen (OMT-Z) vragen om de risico's opnieuw te beoordelen en met een nieuw advies te komen over gepaste maatregelen.

Wat gaat de overheid doen nu er steeds meer besmettingen bijkomen?

Naar aanleiding van de nieuwe besmettingen zijn sinds 10 juli strengere hygiënemaatregelen genomen. Zo moeten medewerkers van nertsbedrijven verplicht mondkapjes en gezichtsschermen gebruiken om besmetting van mens op nerts te voorkomen. Er komt een webinar voor nertshouders over het hygiëneprotocol. De NVWA gaat intensiever toezien op de naleving van de maatregelen.

De deskundigengroep dierziekten en het OMT-Z zijn gevraagd om opnieuw te kijken naar de risico's voor de dier- en volksgezondheid. Het OMT-Z beoordeelde op 16 juli dat het risico voor de volksgezondheid niet groter is dan op 3 juni, toen zij adviseerden de besmette bedrijven te ruimen. Zij adviseren om een goede registratie van bezoekers bij te houden en te zorgen voor een strikte naleving van alle maatregelen. Het OMT-Z adviseert daarnaast om ook medewerkers zonder klachten te testen. Dit advies zal verder worden uitgewerkt in samenwerking met de GGD.

Waarom zijn de nertsen getest?

Op het eerste bedrijf waar besmettingen zijn gevonden hadden nertsen maagdarmklachten en ademhalingsproblemen. Ook was er een verhoogde mortaliteit. Deze verschijnselen waren aanleiding voor de betreffende dierenartsen om onderzoek te laten verrichten door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Aangezien de dieren negatief testten voor de meest voor de hand liggende ziekten heeft de GD ook getest op aanwezigheid van SARS-CoV2. Dit is gedaan vanwege de vermeende gevoeligheid van nertsen voor infectie en omdat op de bedrijven personen werkten die ook COVID-19 verschijnselen hadden.

Naar aanleiding van de eerste gevonden besmettingen bij nertsen is een aangifteplicht ingesteld voor verschijnselen van COVID-19 bij nertsen. Ook worden alle nertsbedrijven in Nederland

verplicht gescreend. Door deze maatregelen zijn op meer bedrijven nertsen getest en zijn er meer besmettingen gevonden.

Hoe is vastgesteld dat de nertsen besmet zijn?

De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) heeft monsters genomen van dode nertsen en deze met een PCR test onderzocht. Daaruit bleek een besmetting met SARS-CoV-2. Deze is inmiddels ook bevestigd door het nationale referentielaboratorium Wageningen Bioveterinary Research (WBVR).

Zijn er medewerkers door nertsen besmet?

Op twee bedrijven is het aannemelijk dat een medewerker is besmet door een nerts. Het gaat in totaal om twee medewerkers.

Hoe hebben de besmettingen van nerts op mens plaatsgevonden?

De betreffende medewerkers hebben tussen de nertsen gewerkt in de periode dat nog niet bekend was dat de nertsen op de bedrijven besmet waren. Er gold toen nog geen advies voor persoonlijke beschermingsmiddelen.

Hoeveel boerderijkatten zijn besmet geraakt met het virus?

Op één bedrijf zijn bij 7 van de 26 geteste boerderijkatten antistoffen aangetoond tegen SARS-CoV-2. Het virus zelf is niet aangetoond. Dit betekent dat de katten besmet zijn geweest met het virus. Om te voorkomen dat de katten het bedrijf verlaten, zullen zij enkele weken op het bedrijf worden gevoerd.

Hoe zijn de boerderijkatten besmet geraakt?

Het is niet vast te stellen hoe de katten de infectie hebben opgelopen. Op het bedrijf werkten personen met verschijnselen van COVID-19. Ook waren nertsen op het bedrijf besmet met het virus.

Maatregelen besmette bedrijven

Welke maatregelen neemt de overheid op de besmette bedrijven?

Uit onderzoek op de eerste vijf besmette bedrijven blijkt dat het virus langdurig op de bedrijven kan blijven circuleren. Vanuit het oogpunt van volksgezondheid is dat onwenselijk. Daarom worden alle besmette bedrijven geruimd.

Er werd eerst gezegd dat er geen risico was voor de volksgezondheid. Waarom wordt er nu toch geruimd?

Op dit moment is mens-op-menscontact de drijver achter de humane epidemie. Omdat het virus niet in luchtmonsters buiten de stallen van besmette nertsbedrijven is aangetoond, is het risico voor de volksgezondheid zeer klein.

Op de langere termijn is er echter een risico dat het virus op de bedrijven blijft circuleren. Deze bedrijven kunnen daarmee een bron vormen voor nieuwe infecties van mens en dier. Nu het aantal mens-op-mensbesmettingen steeds verder afneemt, kan een nerts-op-mensbesmetting een relatief grotere rol spelen in de verspreiding van het virus onder mensen. Dat is vanuit het oogpunt van volksgezondheid onwenselijk.

Kunnen we niet wachten tot het virus op de bedrijven uitdooft?

De nertsenhoudery kent een jaarcyclus, waarbij de pups in het voorjaar geboren worden. Toen de eerste besmettingen op nertsbedrijven werden gevonden, waren op veel bedrijven nog geen of weinig pups geboren. Inmiddels hebben de nertsen op alle bedrijven geworpen. Daardoor zijn er nu vijf tot zes keer zoveel dieren op het bedrijf zijn als bij het begin van de besmetting. Hierdoor kunnen er veel meer dieren worden besmet en kan er een tweede golf aan infecties ontstaan. Omdat er meer vatbare dieren zijn, kan het veel langer duren voordat deze tweede golf is uitgeweid en komt er mogelijk veel meer virus vrij. De kans dat besmette bedrijven een bron vormen voor nieuwe infecties van mens en dier neemt daarmee toe. Dat willen we voorkomen.

Gaat de overheid alle nertsbedrijven ruimen?

Alle nertsbedrijven in Nederland worden gescreend. Alleen bedrijven waar besmettingen met SARS-CoV-2 worden gevonden, worden geruimd.

Waarom worden niet alle nertsenbedrijven preventief geruimd?

Alle nertsenbedrijven in Nederland worden nauwkeurig in de gaten gehouden om nieuwe besmettingen snel op te sporen. Alle besmette bedrijven worden zo snel mogelijk geruimd. Deskundigen uit het OMT-Z beoordelen dat er buiten de besmette bedrijven geen verhoogd risico is voor de volksgezondheid. Zij adviseren nu niet om over te gaan tot preventief ruimen.

Hoeveel besmettingen moeten er nog bijkomen voordat het kabinet besluit om alle bedrijven preventief te ruimen?

De nieuwe besmettingen van afgelopen periode zijn waarschijnlijk veroorzaakt door medewerkers die intensief contact hebben gehad met de nertsen. Zij hebben de pups gespeend (weggehaald bij de moeder) en gevaccineerd. Omdat medewerkers pas sinds 10 juli verplicht zijn om mondkapjes en gezichtsschermen te dragen, is er een kans geweest dat zij de nertsen tijdens deze werkzaamheden besmet hebben met het virus.

Het spenen en vaccineren is nu zo goed als afgerond. Het kan zijn dat er tot half augustus nog besmettingen aan het licht komen die tijdens deze werkzaamheden zijn opgetreden. Maar de verwachting is dat het aantal besmettingen daarna terugloopt. Als na half augustus nog steeds nieuwe besmettingen worden gevonden, zullen de ministers van VWS en LNV het OMT-Z vragen om de risico's opnieuw te beoordelen en met een nieuw advies te komen over gepaste maatregelen.

Hoe worden de dieren gedood?

De nertsen worden gedood met apparatuur die al in de stallen aanwezig is. Mogelijk moet ook externe capaciteit worden ingezet. Er wordt gebruik gemaakt van vergassing. De NVWA ziet erop toe dat de dieren op een verantwoorde wijze worden behandeld en gedood. Ook een onafhankelijke Dierenwelzijnscommissie ziet toe op het correct behandelen van de nertsen.

Wat gebeurt er met de dieren als ze dood zijn?

Nadat de dieren zijn gedood, worden de kadavers afgevoerd en vernietigd.

Worden de nertsenhouders vergoed?

Als de overheid besluit tot ruiming, moet de overheid de geruimde dieren vergoeden. Deze vergoeding is bij verdachte dieren de waarde in gezonde toestand en bij zieke dieren een deel van die waarde. De marktwaarde wordt bepaald door de WUR. De vergoeding wordt gefinancierd vanuit het Diergezondheidsfonds.

Gaan deze nertsenhouders hierna stoppen? Of mogen ze opnieuw gaan fokken?

Nertsenhouders kunnen niet meteen opnieuw nertsen plaatsen op hun bedrijf. Na de ruiming moeten de stallen een periode leeg blijven tot het risico is geweken dat nog levend virus in de stallen aanwezig is. Daarna worden de stallen schoongemaakt en ontsmet. Bovendien geldt een landelijk vervoersverbod voor nertsen. Zolang dat verbod er is, kunnen er geen nieuwe nertsen naar een leeg bedrijf worden gebracht.

Waarom worden nertsenhouders niet verplicht om na de ruiming te stoppen?

Nertsenhouders moeten al vóór 2024 stoppen. Gezien de huidige omstandigheden is het denkbaar dat een nertsenhouder vervroegd af wil zien van het houden van nertsen. Het kabinet onderzoekt of en zo ja hoe, een vrijwillige stoppersregeling voor de nertsenhouders kan worden vormgegeven. Ook bekijkt het kabinet of een fokverbod nodig is om de risico's voor de volksgezondheid en diergezondheid te beperken. Daarover zal aan het eind van het jaar, vóórdat de paartijd van nertsen aanvangt, een besluit worden genomen.

Maatregelen niet-besmette bedrijven

Wat doet de overheid om nieuwe besmettingen op te sporen?

Alle nertsbedrijven in Nederland worden op 3 manieren in de gaten gehouden:

- Via een aangifteplicht: Nertsenhouders, onderzoeksinstituten en dierenartsen zijn verplicht om symptomen die kunnen wijzen op een SARS-CoV-2-besmetting bij nerts, zoals ademhalingsproblemen en een verhoogde mortaliteit, te melden bij het landelijk meldpunt dierziekten (telefoonnummer 0455463188).
- Via een early warning: Alle nertsbedrijven moeten wekelijks verplicht kadavers inzenden van natuurlijk gestorven dieren. Hiermee kunnen nieuwe besmettingen snel worden ontdekt.
- Via een screening: Op alle nertsbedrijven worden bloedmonsters genomen die worden getest op aanwezigheid van SARS-CoV-2. Dit is eenmaal uitgevoerd en wordt in augustus herhaald.

Via de early warning zijn 20 van de 29 besmette bedrijven opgespoord. 8 besmette bedrijven kwamen binnen via meldingen. 1 besmetting kwam aan het licht na het testen van pups voor vervoer naar een andere locatie. Sinds 10 juli mogen opgroeiende pups, vanwege dierenwelzijnsproblemen, onder strikte voorwaarden worden verplaatst naar leegstaande (niet eerder geruimde) locaties. Voor het transport worden de pups getest op SARS-CoV-2.

Hoe lang gaat de screening van alle nertsbedrijven duren?

De eerste screening van de nertsbedrijven is afgerond. Hiermee kon worden aangetoond of nerts antistoffen tegen het virus hadden en dus mogelijk een infectie hadden doorgemaakt. Op alle nertsbedrijven in Nederland zijn monsters genomen. De uitslagen op de niet-besmette bedrijven zijn negatief. Dit betekent dat het virus niet op deze bedrijven heeft gecirculeerd.

Als er komende weken geen nieuwe besmettingen worden gevonden, worden alle nertsbedrijven nogmaals gescreend. Met deze screening wordt duidelijk of er nerts zijn geweest die het virus bij zich droegen zonder verschijnselen te vertonen. In de tussentijd blijven nertsenhouders verplicht om wekelijks kadavers in te zenden van natuurlijk gestorven dieren. Hiermee kunnen nieuwe besmettingen snel worden ontdekt.

Welke maatregelen neemt de overheid op niet-besmette nertsbedrijven?

Naast de aangifteplicht, early warning en screening, gelden voor alle nertsbedrijven enkele voorzorgsmaatregelen:

- een vervoersverbod voor nerts en mest van nerts;
- een hygiëneprotocol voor bezoekers en vervoersmiddelen;
- een bezoekersverbod voor de stal;
- een verplichting om te zorgen dat katten en honden het bedrijf niet kunnen verlaten of de verblijfsplaatsen kunnen binnengaan.
- een dringend advies dat medewerkers met klachten passend bij COVID-19 niet met de nerts in aanraking komen, niet in de stal komen en zich laten testen.

Het hygiëneprotocol voor nertsenhouders is aangescherpt. Deze is te vinden op de website van de NVWA. Medewerkers van nertsbedrijven zijn verplicht om mondkapjes en gezichtsschermen te gebruiken. Daarnaast moeten nertsenhouders een webinar van de Gezondheidsdienst voor Dieren volgen over de hygiënemaatregelen.

Wie controleert of nertsbedrijven zich aan de maatregelen houden?

De NVWA houdt toezicht op de naleving van de maatregelen.

Worden er nog nerts vervoerd, ondanks het vervoersverbod?

In deze periode van het jaar worden de pups gespeend en weggehaald bij hun moeder. Op enkele niet-besmette bedrijven is geen huisvesting voor gespeende pups op de locatie waar de pups zijn geboren. Normaal gesproken worden deze pups verplaatst naar andere locaties, vaak van dezelfde eigenaar. Wanneer deze pups vanwege het vervoersverbod op deze bedrijven moeten blijven, ontstaat een groot dierenwelzijnsprobleem. Om dit probleem op te lossen, moeten de pups worden vervoerd naar een andere locatie. De NVWA kan een ontheffing verlenen aan bedrijven waar dit

probleem speelt. Transport van de pups naar een andere locatie is dan toegestaan, mits er aanvullende beschermingsmaatregelen worden genomen.

Onder welke voorwaarden is transport van nertsen toegestaan?

Als bedrijven geen huisvesting hebben voor gespeende pups, is transport van pups naar een andere locatie toegestaan. Bedrijven kunnen hiervoor een ontheffing aanvragen bij de NVWA. Dan moeten wel de volgende maatregelen worden genomen:

- Op het bedrijf waar de pups geboren zijn wordt een steekproef genomen op de aanwezigheid van SARS-CoV-2;
- De pups gaan bij voorkeur naar een locatie waar geen dieren zitten. Dit mag niet een eerder geruimd, leegstaand bedrijf zijn;
- Als op de betreffende locatie wel dieren zitten, worden de aanwezige nertsen voor aankomst van de pups steekproefsgewijs onderzocht;
- De pups mogen niet vanuit het risicogebied (Noord-Brabant en Limburg) naar een locatie buiten het risicogebied worden vervoerd en vice versa;
- De pups worden in de week na aankomst nogmaals onderzocht;
- Transport kan alleen plaatsvinden met strikte hygiënemaatregelen en onder toezicht van een dierenarts.

Wordt er nog mest afgevoerd, ondanks het vervoersverbod?

Sinds 28 mei geldt voor alle nertsenbedrijven een verbod op het afvoeren van mest. Op sommige bedrijven dreigt hierdoor de mestput over te lopen. Op basis van de adviezen van deskundigen wordt het afvoeren van mest van niet-besmette bedrijven onder voorwaarden toegestaan. Deze voorwaarden zijn opgenomen in een wettelijke regeling.

Onder welke voorwaarden kan de mest van nertsen worden afgevoerd?

Het vervoer van nertsenmest wordt alleen toegestaan naar locaties waar de mest direct wordt geïnjecteerd op land, naar een opslag waar de mest tenminste drie weken blijft of naar een verwerkingsinstallatie waar de mest tenminste tot een temperatuur van 70°C wordt verhit. Ook geldt een bioveiligheidsprotocol voor de vervoermiddelen en de personen die met de mest werken.

Wat gebeurt er met de mest van besmette bedrijven?

Na de ruiming moet de mest ten minste drie weken op het bedrijf blijven. Daarna zijn houders verplicht de mest af te voeren naar een biogasinstallatie waar de mest tot een temperatuur van >70°C wordt verhit.

Ik ben nertsenhouder/-verzorger en heb klachten passend bij COVID-19. Wat moet ik doen?

Nertsen zijn gevoelig voor besmetting met het coronavirus. Daarom adviseren we u contact op te nemen met de GGD om uzelf te laten testen. Ook als uw huisgenoot klachten heeft, moet deze persoon zich laten testen. U mag niet in de stal komen tot uit de test blijkt dat er geen sprake is van COVID-19.

Mocht uit de test blijken dat er wel sprake is van COVID-19 bij u of uw huisgenoot, dan adviseert de GGD u over maatregelen om verspreiding van de besmetting te voorkomen. Het is van belang dat u niet in contact komt met de nertsen. Het advies is om de nertsen in dat geval door andere medewerkers te laten verzorgen. Is het praktisch gezien echt niet haalbaar om de nertsen door anderen te laten verzorgen, dan is het advies een niet-zieke huisgenoot met persoonlijke beschermingsmiddelen de nertsen te laten verzorgen. De GGD en de NVWA kunnen adviseren over de te volgen werkwijze en de persoonlijke beschermingsmiddelen.

Wordt de afbouw van nertsenhouderijen in Nederland nu versneld?

Nertsenhouders moesten al vóór 2024 stoppen. Het kabinet onderzoekt of en zo ja hoe, een eenmalige stoppersregeling kan worden vormgegeven waarmee deze nertsenhouders op korte termijn vrijwillig hun bedrijfsvoering kunnen beëindigen.

Waarom wordt er geen fokverbod ingesteld op nertsen?

Een fokverbod heeft nu niet veel zin. De dieren hebben net geworpen en worden pas volgend jaar weer gedekt. Eind 2020 zal worden besloten of een fokverbod nodig is om risico's voor de volksgezondheid en diergezondheid te beperken.

Omgeving en volksgezondheid

Zijn er risico's voor de volksgezondheid?

Deskundigen uit het OMT-Z beoordelen dat er buiten de besmette bedrijven geen verhoogd risico is voor de volksgezondheid. Alleen mensen die in een besmette stal komen lopen risico om door de nertsen besmet te raken. Uit onderzoek naar virussequenties blijkt dat er vanuit de besmette bedrijven geen verspreiding is geweest naar de omgeving.

Moeten omwonenden van de besmette nertsenbedrijven zich zorgen maken?

Er is geen reden om aan te nemen dat het virus zich over grotere afstanden zal verspreiden. Het virus is niet aangetroffen in luchtmonsters die zijn genomen buiten de stallen van besmette bedrijven. Uit onderzoek naar virussequenties blijkt dat er vanuit de besmette bedrijven geen verspreiding is geweest naar de omgeving. Om te voorkomen dat het virus langdurig op de bedrijven blijft circuleren, worden alle besmette bedrijven geruimd.

Lopen medewerkers van nertsenbedrijven risico?

Op twee bedrijven is het aannemelijk dat een medewerker is besmet door een nerts. De betreffende medewerkers hebben tussen de nertsen gewerkt in de periode dat nog niet bekend was dat de nertsen op de bedrijven besmet waren. Er gold toen nog geen advies voor persoonlijke beschermingsmiddelen. Alle nertsenbedrijven in Nederland worden nauwkeurig in de gaten gehouden om nieuwe besmettingen snel op te sporen. Alle besmette bedrijven worden zo snel mogelijk geruimd.

Vormen medewerkers van nertsenbedrijven een risico voor hun omgeving?

Medewerkers met klachten passend bij COVID-19 moeten zich laten testen. Voor deze medewerkers gelden dezelfde voorzorgsmaatregelen als voor andere COVID-19 patiënten. Het RIVM bekijkt samen met de GGD of ook medewerkers zonder klachten getest kunnen worden.

Kunnen nertsen ontsnappen en het virus overdragen op andere dieren?

Uit onderzoek op twee besmette nertsenbedrijven blijkt dat de nertsen het virus waarschijnlijk aan elkaar kunnen overdragen. Of zij het ook aan andere dieren kunnen overdragen is niet bekend. Het komt af en toe voor dat een nerts ontsnapt. Nertsenbedrijven nemen maatregelen om dit zoveel mogelijk te voorkomen. Alle nertsenbedrijven in Nederland worden gescreend. Bedrijven waar besmettingen worden gevonden, worden geruimd.

Kunnen de boerderijkatten het virus overdragen naar andere katten of andere dieren?

Er wordt onderzocht of de boerderijkatten een rol hebben gespeeld in de verspreiding van het virus. Uit experimenteel onderzoek is gebleken dat katten het virus over korte afstand aan elkaar kunnen overbrengen. Het is niet bekend of dat ook in de praktijk is gebeurd. Uit voorzorg worden alle nertsenhouders verplicht om ervoor te zorgen dat katten, honden en fretten het bedrijf niet verlaten en de verblijfplaatsen niet kunnen binnenkomen. Om verspreiding van de katten van de geruimde bedrijven te voorkomen, zullen deze enkele weken op het bedrijf worden gevoerd.

Kunnen (wilde) muizen of ratten op de boerderij besmet worden en het virus verspreiden?

Uit onderzoek blijkt dat gewone muizen niet besmet konden worden met het coronavirus. Ook zijn er geen aanwijzingen dat ratten geïnfecteerd kunnen worden met SARS-CoV-2. Het risico voor mensen op blootstelling via geïnfecteerde ratten wordt met de huidige kennis als zeer klein ingeschat.

Vormen de besmette bedrijven na de ruiming nog steeds een gevaar voor de volksgezondheid?

Na de ruiming moeten de stallen een periode leeg blijven totdat het risico is geweken dat nog levend virus in de stallen aanwezig is. Daarna worden de stallen schoongemaakt en ontsmet.

Moeten mensen uit de omgeving van de besmette bedrijven hun huisdieren binnenhouden?

Sinds 25 mei geldt de verplichting dat nertsenhouders er zoveel mogelijk voor moeten zorgen dat andere dieren (honden, katten en fretten) het bedrijf niet verlaten en niet kunnen binnenkomen. Voor alle huisdiereigenaren zijn adviezen opgesteld door het RIVM. Kijk op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/huisdieren> voor de meest actuele adviezen.

De bedrijven liggen in een gebied waar ook uitbraken van Q-koorts en varkenspest zijn geweest. Is dat toeval?

De bedrijven liggen in een gebied waar veel vee wordt gehouden, met name pluimvee, varkens en nertsen. Er worden veel dieren worden gehouden en daarmee wordt de kans dat er dierziekten optreden ook groter. Varkenspest, Q-koorts en COVID-19 zijn verschillende ziekten, die worden veroorzaakt door verschillende ziektekiemen. Een vergelijking kan daarom niet worden gemaakt.

In Noord-Brabant zijn relatief veel mensen besmet met het coronavirus. In deze provincie wordt ook veel vee gehouden. Is er een relatie tussen het aantal coronabesmettingen en de veehouderij in dit gebied?

Waarschijnlijk niet. Er zijn geen aanwijzingen dat vee, zoals varkens en kippen, geïnfecteerd kan raken met het nieuwe coronavirus. Wel zijn nertsen bij meerdere nertsenbedrijven besmet geraakt. Hierbij hebben mensen waarschijnlijk in eerste instantie het virus overgedragen op de nertsen, die wel geïnfecteerd kunnen worden met SARS-CoV-2. Of er andere factoren, zoals de luchtkwaliteit waar de veehouderij invloed op heeft, een rol spelen is nog onbekend. Daarom zal worden verkend welk onderzoek er gedaan kan worden om de relatie tussen luchtkwaliteit, veehouderij en COVID-19 te onderzoeken.

Houdt de overheid rekening met lessen die zijn geleerd van Q-koorts en MKZ?

Naar aanleiding van de uitbraken van Q-koorts en MKZ zijn evaluatierapporten opgesteld. De overheid volgt de aanbevelingen uit deze rapporten op. Sinds MKZ en Q-koorts zijn er veel zaken veranderd in de aanpak en in de overlegstructuren van de overheid. De overheid leert continu en neemt aanbevelingen en adviezen over.

Onderzoek naar nertsen en konijnen

Op hoeveel nertsenbedrijven is onderzoek gedaan?

Op de eerste vijf besmette bedrijven is voor langere tijd onderzoek gedaan naar hoe het virus zich op de bedrijven gedraagt. Daarnaast is op alle nertsenbedrijven in Nederland bloedonderzoek gedaan. Met dit onderzoek kon worden aangetoond of nertsen antistoffen tegen het virus hadden en dus mogelijk een infectie hadden doorgemaakt. De nertsen op alle niet-besmette bedrijven hadden geen antistoffen. Het virus heeft dus niet op deze bedrijven gecirculeerd.

Wat was het doel van het onderzoek op de eerste vijf besmette nertsenbedrijven?

Het doel van het onderzoek op de eerste vijf besmette bedrijven was om meer inzicht te krijgen in het virus, de verspreiding van het virus van mens op dier, tussen dieren, van dier op mens, de pathologie en de verspreiding in het milieu. Met dit onderzoek is informatie verzameld over hoe het virus zich bij dieren gedraagt. Op basis van dit onderzoek is ook beoordeeld of er risico's zijn voor de volksgezondheid.

Wat is er precies onderzocht?

Op de bedrijven zijn monsters verzameld van zieke dieren voor virusonderzoek. Ook zijn monsters van gezonde dieren verzameld voor antistoffen zodat duidelijk wordt of dieren zonder verschijnselen ook geïnfecteerd kunnen zijn. Ondanks dat niet wordt verwacht dat het virus zich over grotere afstanden zal verspreiden, zijn uit voorzorg ook lucht- en stofmonsters genomen in de omgeving van het bedrijf. Dit om na te gaan of hier virus in aangetoond kan worden. Daarnaast is er onderzoek op mest gedaan. Ook zijn eventuele katten op het bedrijf in het onderzoek meegenomen, aangezien katten ook gevoelig zijn voor SARS-CoV-2.

Wat zijn de uitkomsten van het onderzoek?

De bevindingen van het onderzoek op de eerste vijf besmette nertsenbedrijven zijn inmiddels bekend:

- SARS-CoV-2 infectie bij nertsen kan leiden tot longontsteking en tot sterfte. Nertsen kunnen het virus ook bij zich dragen zonder dat ze verschijnselen vertonen.
- Op de besmette bedrijven lijkt het virus al meerdere weken aanwezig.
- Er is onderzoek gedaan naar de mogelijke besmettingsbronnen van de nertsen. Daarvoor wordt traceringsonderzoek van de NVWA uitgevoerd. Mogelijk hebben twee bedrijven dezelfde besmettingsbron gehad of elkaar onderling besmet.
- Er is onderzoek gedaan naar de eigenschappen van het virus dat is aangetroffen op de nertsenbedrijven. Daaruit blijkt dat nertsen het virus waarschijnlijk ook op elkaar hebben

overgedragen. Daarnaast is het aannemelijk dat twee medewerkers van de besmette bedrijven het virus hebben gekregen van een nerts. Er hebben dus waarschijnlijk besmettingen plaatsgevonden van dier op mens.

- Op de eerste twee bedrijven is virus aangetoond in stofdeeltjes in de stal. Het is dus belangrijk dat personen in de stal voorzorgsmaatregelen nemen en het advies van de GGD opvolgen.
- In de series luchtmonsters op de eerste twee bedrijven werd geen virus aangetoond in luchtmonster die zijn genomen buiten de stal.
- Bij 7 van de 26 geteste boerderijkatten op een van de bedrijven zijn antistoffen aangetoond tegen SARS-CoV-2. Het virus zelf is niet aangetoond. Dit betekent dat de katten besmet zijn geweest met het virus. Het is niet vast te stellen hoe de katten de infectie hebben opgelopen.
- De pups die inmiddels zijn geboren kunnen antistoffen krijgen van hun moeder. Deze antistoffen zullen in de loop van de tijd afnemen. Daarom zouden de pups in een later stadium wel weer vatbaar kunnen zijn voor het virus.

Hoe is de besmetting van nerts op mens vastgesteld?

Onderzoekers hebben de genetische code van de virussen die zijn aangetroffen bij nertsen vergeleken met de genetische code van de virussen die zijn aangetroffen bij de medewerkers van het besmette nertsenbedrijf. Op basis daarvan is een stamboom gemaakt. Daaruit kan een beeld worden gekregen van de manier waarop mensen en dieren in tijd en plaats zijn besmet. Op grond daarvan is geconcludeerd dat ten minste twee medewerkers van de besmette nertsenbedrijven het virus waarschijnlijk van nertsen hebben opgelopen.

Welke rol speelden de boerderijkatten bij de verspreiding van het virus?

Dat is nu niet bekend. Er wordt onderzocht of zij een rol hebben gehad in de besmetting tussen nertsenbedrijven. Uit voorzorg worden alle nertsenhouders verplicht om ervoor te zorgen dat katten, honden en fretten het bedrijf niet verlaten en de verblijfplaatsen niet kunnen binnenkomen.

Worden naast deze besmette bedrijven ook andere bedrijven onderzocht?

Omdat het virus op nertsenbedrijven aanwezig kan zijn zonder dat de dieren verschijnselen hebben, worden alle nertsenbedrijven in Nederland gescreend. Er wordt bloedonderzoek gedaan om te kijken of dieren op deze bedrijven mogelijk besmet zijn geraakt. Daarnaast worden bedrijfsmatig gehouden konijnen op alle konijnenbedrijven in Nederland op dezelfde manier onderzocht.

Waarom worden er ook konijnenbedrijven onderzocht?

Uit onderzoek blijkt dat konijnen vatbaar zijn voor SARS-CoV-2. In Nederland zijn enkele tientallen commerciële konijnenbedrijven, waar konijnen in grote aantallen gehouden worden. Daarom worden uit voorzorg alle konijnenbedrijven in Nederland gescreend. In bloedmonsters die zijn genomen op de eerste 18 bedrijven zijn geen antistoffen gevonden. De uitslagen van de overige bedrijven worden in augustus verwacht.

Zijn er besmettingen gevonden op konijnenbedrijven?

Er is bloedonderzoek gedaan bij 18 konijnenbedrijven in de omgeving van de besmette nertsenbedrijven. Alle bloedmonsters zijn negatief getest. Dit betekent dat het virus niet op deze bedrijven heeft gecirculeerd. Ook zijn er internationaal geen aanwijzingen dat konijnen besmet zijn met SARS-CoV-2. Uit voorzorg worden ook alle andere konijnenbedrijven in Nederland gescreend.

Wat gebeurt er als er besmettingen worden gevonden op een konijnenbedrijf?

Als er een besmetting wordt vastgesteld zal mede op basis van het advies van deskundigen de aanpak worden bepaald. Daar worden nu voorbereidingen voor gedaan.

Gevolgen veehouderij

Hoe groot is de nertsenhouderij in Nederland? Wat is de toegevoegde waarde van deze sector?

In Nederland zijn ongeveer 140 pelsdierbedrijven, waarin 1600 werknemers actief zijn. Samen houden zij ruim 800.000 nertsen (moederdieren). De pelzen worden voor het grootste deel geëxporteerd, met een totale omzet van circa €90 miljoen per jaar. In 2013 is er in Nederland een

verbod op de persdierhouderij gekomen. Dit betekent dat er geen nieuwe persdierhouderijen mogen bijkomen. Bestaande nertsenhouderijen mogen onder voorwaarden tot 1 januari 2024 blijven bestaan. Maar ze mogen niet meer uitbreiden.

Zijn er in Nederland of het buitenland gevallen bekend van landbouwdieren met het coronavirus?

Nee, naast de gevonden besmetting bij nertsen zijn er op dit moment nog geen gevallen bekend waarbij het coronavirus is geconstateerd bij landbouwhuisdieren. Uit onderzoeken in China en Duitsland blijkt dat varkens en kippen niet besmet konden worden met het coronavirus.

Wat zijn de gevolgen van deze besmetting voor andere veehouders? (varkens, koeien, kippen etc.)

Er zijn geen aanwijzingen dat landbouwhuisdieren, zoals koeien, varkens, kippen, schapen en geiten, geïnfecteerd kunnen raken met het coronavirus. Fretten zijn nauw verwant aan nertsen, en fretten zijn vatbaar voor het virus. Ook konijnen zijn gevoelig voor het virus. In deze onderzoeken konden varkens, kippen en eenden niet worden besmet.

Gaan er nu meer (landbouw)dieren getest worden?

Het ministerie laat onderzoeken in hoeverre het coronavirus voorkomt bij varkens, katten, nertsen en konijnen. In het kader van dat onderzoek zullen dieren worden getest.

Wat zijn de gevolgen wanneer er in Nederland een geval bekend wordt van corona bij een landbouwhuisdier?

In het geval dat er een landbouwdier met COVID-19 besmet raakt, zullen LNV en VWS gezamenlijk besluiten over de te nemen maatregelen. De samenwerking tussen LNV en VWS verloopt volgens het 'beleidshandboek crisisbesluitvorming zoönose'.

Kunnen koeien en andere dieren nog gewoon in de wei staan?

Er is op dit moment geen enkele aanleiding om dieren binnen te houden. Koeien en andere landbouwhuisdieren kunnen dus gewoon, als dat past binnen de normale bedrijfsvoering, naar buiten.

Waarom is COVID-19 niet aangifteplichtig voor alle veehouders?

Dierziektes zijn niet aangifteplichtig, tot daar een reden voor is. Naar aanleiding van de besmettingen op nertsenbedrijven hebben ministers De Jonge en minister Schouten aangekondigd dat nertsenhouders, dierenartsen en onderzoeksinstituten vanaf 20 mei 2020 verplicht zijn om symptomen die kunnen wijzen op een Covid-19-besmetting bij nertsen, zoals ademhalingsproblemen en een verhoogde mortaliteit, te melden bij het landelijk meldpunt dierziektes (telefoonnummer 0455463188). Omdat andere dieren in de veehouderij niet gevoelig lijken voor SARS-CoV-2, wordt nu alleen voor nertsen een meldplicht ingesteld.

Wat moet ik als veehouder doen wanneer ik COVID-19 heb?

Hoewel er geen bewijs is dat landbouwhuisdieren zoals varkens, kippen en koeien geïnfecteerd kunnen worden, geldt voor voedselproducerende dieren het voorzorgsprincipe totdat meer bekend is over de risico's. Voor veehouders met COVID-19 is het advies om contact met hun dieren te vermijden, niet in de stal te komen en anderen voor de dieren te laten zorgen.

Wat moet ik als veehouder doen wanneer ik één van mijn landbouwhuisdieren verdenk met het coronavirus besmet te zijn?

Neem telefonisch contact op met uw dierenarts.

Kan ik iets doen om besmetting en overdracht van het virus op mijn veehouderij te voorkomen?

Zorg voor het naleven van de algemene hygiëneregels, die ook van toepassing zijn voor het voorkomen van de introductie van dierziektes. Pas de hygiënemaatregelen toe bij het betreden van de dierverblijven, laat geen onnodig bezoek toe op het bedrijf, en vraag iemand anders de dieren te verzorgen als u COVID-19 patiënt bent. Voor alle nertsenbedrijven zijn extra preventiemaatregelen opgesteld.

Gevolgen huisdieren

Moeten mensen met huisdieren zich nu zorgen maken?

Hoewel er twee incidentele besmettingen van een nerts op de mens zijn geweest, is het advies voor de omgang met huisdieren niet veranderd. De kans dat dieren in huishoudens besmet raken met het virus en een rol spelen in de verspreiding van het virus wordt zeer klein geacht. Patiënten met (klachten passend bij) COVID-19 vermijden uit voorzorg contact met hun dieren. Zieke dieren van patiënten met (klachten passend bij) COVID-19 blijven zo veel mogelijk binnen. Mensen die vermoeden dat hun dier COVID-19 heeft, adviseren we telefonisch contact op te nemen met hun dierenarts. De NVWA besluit samen met de dierenarts of aanvullend onderzoek nodig is.

Kunnen huisdieren besmet raken met het nieuwe coronavirus?

Er zijn wereldwijd enkele gevallen van huisdieren die besmet zijn met het nieuwe coronavirus, waaronder een hond en enkele boerderijkatten in Nederland. Meestal waren de eigenaren van het dier ook ziek en positief getest op het nieuwe coronavirus. De kans dat een huisdier besmet raakt en vervolgens een ander dier of mens besmet is zeer klein in vergelijking met besmetting van mens op mens.

Welke huisdieren zijn gevoelig voor het virus?

Er zijn enkele gevallen bekend van katten en honden die besmet zijn geraakt met het nieuwe coronavirus. Ook van hamsters en fretten weten we dat zij besmet kunnen raken en ziek kunnen worden van het nieuwe coronavirus. Uit experimenteel onderzoek is gebleken dat ook konijnen gevoelig zijn.

Ik houd konijnen of katten. Loop ik extra risico?

De kans dat konijnen of katten in huishoudens besmet raken met het virus en een rol spelen in de verspreiding van het virus wordt zeer klein geacht. Voor houders van konijnen of katten gelden dezelfde adviezen als voor andere huisdierbezitters. Deze kun je vinden op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/huisdieren>.

Kunnen mensen besmet worden door hun huisdier?

De kans dat (huis)dieren besmet raken met het virus en een rol spelen in de verspreiding van het virus wordt zeer klein geacht. Het grootste risico zit in de overdracht door contact tussen mensen onderling. De adviezen van het RIVM voor de omgang met huisdieren blijven ongewijzigd.

Kunnen huisdieren elkaar besmetten?

Uit experimenteel onderzoek is gebleken dat katten het virus over korte afstand aan elkaar kunnen overbrengen. Van andere huisdieren, zoals honden of konijnen, is niet bekend of ze het virus aan elkaar kunnen overdragen. Van de nertsen is het wel bekend dat zij het virus op andere nertsen kunnen overdragen.

Moet een huisdier met het coronavirus euthanasie krijgen?

Nee, euthanasie vanwege besmettingsgevaar hoeft niet. Heb je klachten die passen bij het coronavirus en is je huisdier ook ziek? Vermijd zoveel mogelijk het contact met je zieke huisdier en laat het huisdier buiten niet los rondlopen. Neem zo nodig telefonisch contact op met de dierenarts.

Is er een meldplicht voor huisdieren die besmet zijn met het coronavirus?

Om een goed beeld te krijgen van verdenkingen van COVID-19 bij dieren en testuitslagen bij dieren worden dierenartsen en laboratoria gevraagd om verdenkingen en positieve testuitslagen bij de NVWA te melden.

Ik heb een huisdier en ik maak me zorgen. Wat moet ik doen?

De kans is klein dat huisdieren besmet raken met het nieuwe coronavirus of dat huisdieren jou kunnen besmetten. Uit voorzorg zijn voor eigenaren van huisdieren adviezen opgesteld. Kijk op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/huisdieren> voor de meest actuele adviezen.